

Przedmiotem badań niniejszego projektu jest kolekcja rycin szlachcica i opata hradyskiego Jana Ponętowskiego (ok. 1540-1598), która w 1592 roku wraz z innymi dziełami sztuki, rzemiosła artystycznego, księgami i rękopisami została przez niego przekazana Akademii Krakowskiej. Choć znaczna część tego hojnego daru nie zachowała się, to liczący ponad tysiąc rycin zbiór graficzny jest wciąż przechowywany w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie.

Znakomita większość kolekcji graficznej Jana Ponętowskiego zachowała się w oryginalnych XVI-wiecznych albumach. Prawie wszystkie albumy są opatrzone datą i tytułem odnoszącym się do ich zawartości. Kilka rycin kolekcjoner wkleił do swych ksiąg. Zachowały się również ryciny stanowiące niegdyś trzy monumentalne fryzy graficzne o długości kilku metrów każdy. Należy podkreślić, że zbiory Jana Ponętowskiego są jedną z niewielu wczesnonowożytnych kolekcji grafiki, które przetrwały do naszych czasów bez znacznych wtórnych ingerencji i jedyną zachowaną XVI-wieczną kolekcją rycin związaną z terytorium Królestwa Polskiego i Moraw. Mimo swojej wyjątkowości i wielu wzmianek w literaturze zbiór ten i jego twórca pozostają właściwie nieznani w literaturze światowej.

Celem projektu jest szerokie opisanie kolekcji rycin Jana Ponętowskiego i osadzenie jej w kontekście europejskim zarówno w odniesieniu do innych XVI-wiecznych zbiorów zachowanych częściowo lub znanych z inwentarzy, jak i w odniesieniu do strategii przyjmowanych przez wydawców rycin. Zanim jednak będzie to możliwe należy dokładnie zbadać kolekcję i formację intelektualną jej twórcy. Zatem konieczne będzie rozpoznanie i opisanie praktyk kolekcjonerskich Jana Ponętowskiego, a zwłaszcza przyczyn, celów i sposobów gromadzenia rycin oraz metod ich klasyfikacji. Wobec bardzo skąpych danych na temat życia kolekcjonera niezbędne będą również kwerendy archiwalne, dotyczące zwłaszcza czasu, gdy sprawował funkcję opata w Hradisku pod Ołomuńcem (1576-1587). Wstępne badania wykazały, że najprawdopodobniej wtedy był najbardziej aktywny jako kolekcjoner rycin.

W czasie trwania projektu powstanie katalog kolekcji Jana Ponętowskiego, w którym zostaną zebrane podstawowe dane opisujące wszystkie zachowane odbitki graficzne. Ponieważ katalog ten będzie uwzględniał rzadkie i nieznanne dotąd ryciny, może stać się użytecznym narzędziem dla badaczy grafiki niemieckiej, włoskiej i niderlandzkiej, a także ogólnie – badaczy kolekcjonerstwa. Co więcej, daty wytłoczone na oprawach poszczególnych albumów graficznych wyznaczają krańcową datę powstania rycin dotąd niedatowanych. Dzięki rozpoznaniu tych dzieł w katalogu, możliwe stanie się precyzyjniejsze osadzenie ich w twórczości wielu artystów.

Przeprowadzenie tak szeroko zakrojonych badań jest możliwe wyłącznie dzięki doskonałemu stanowi zachowania kolekcji i jej obszerności, które czynią ją materiałem reprezentatywnym dla rozważań nad wczesnonowożytnym kolekcjonerstwem. Ponadto bogaty materiał badawczy można zestawić z inwentarzem donacji, co umożliwi przybliżenie jej niezachowanej części oraz pozwoli na określenie funkcji rycin ramach całego zbioru przekazanego Akademii Krakowskiej w 1592 roku. Wnioski sformułowane na podstawie badań będą stanowiły nowy głos w dyskusji dotyczącej roli rycin we wczesnonowożytnych europejskich kolekcjach artystycznych i zbiorach bibliotecznych.